

УДК 378.046.091.011.3-051-021.66:78]:[159.98:78
DOI 10.31494/2412-9208-2022-1-2-74-80

**PSYCHOLOGICAL PROVISION OF PROFESSIONAL TRAINING OF
FUTURE MUSIC ART TEACHERS DURING MASTER'S EDUCATION
(ON THE EXAMPLE OF THE DISCIPLINE «MUSIC PSYCHOLOGY»)**

**ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У МАГІСТРАТУРІ
(НА ПРИКЛАДІ ДИСЦИПЛІНИ «МУЗИЧНА ПСИХОЛОГІЯ»)**

Victoria GRIGORYEVA,
Candidate of Pedagogical
Sciences, Associate Professor

Вікторія ГРИГОР'ЄВА,
кандидат педагогічних наук,
доцент

vickyvickyua@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-5333-4480>

*Berdiansk State Pedagogical
University,*

*Бердянський державний
педагогічний університет,*

✉ 4, Schmidt st., Berdiansk,
Zaporizhzhia region, 71100

✉ вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ,
Запорізька обл., 71100

Original manuscript received: August 04, 2022

Revised manuscript accepted: August 15, 2022

ABSTRACT

The article raises the issue of psychological professional training provision of future music art teachers during their master's studies at a pedagogical institution of higher education. The relevance of this problem is determined by the need for the disciplines of the psychological and pedagogical cycle in the general professional and creative training of masters, solving the main task – the training of highly qualified specialists in musical art who meet the standards and requirements of a modern specialist.

The article proves the necessity of studying the discipline «Music Psychology» in preparing masters of education for the qualitative implementation towards the professional functions of a performer and musical art teacher in the system of general and additional music education. The author's approach to the content and teaching methods during the study of the specified discipline is highlighted.

It is emphasized that the construction of the thematic material of the course is based on a dynamic approach, which most accurately reflects the specifics of the mental processes of an individual interacting with music. This approach is implemented through the sequence that is most often found in general psychology: the nature of sound, cognitive processes, the emotional and volitional sphere, individual characteristics of the personality, the specificity of artistic creativity.

It is emphasized that the construction of the thematic material of the course is based on a dynamic approach, which most accurately reflects the specifics of the mental processes of an individual interacting with music. This approach is implemented through the sequence that is most often found in general psychology: the nature of sound, cognitive processes, the emotional and volitional sphere, individual characteristics of the personality, the specificity of artistic creativity.

Attention is focused on the author's vision of the discipline content, supported by 15 years of experience in teaching the course «Psychology of Art» for students of art specialties of a pedagogical high educational institution.

The article outlines a logical presentation of the course material aimed at making master's students about following the importance of psychological training at the university, forming their professional motivation. To reinforce the last day of the entrance questionnaire on the specified questions.

The article presents the main issues about meaningful modules as indicative and sufficient for the formation of competencies and learning outcomes regarding education seekers, determined by the educational and professional program.

Examples of exercises for use in practical classes are given in order to make master's students aware towards the specifics of the course and its differences from traditional psychological disciplines.

Key words: *music psychology, professional training of masters, cycle of professional training, entrance questionnaire, psychological and pedagogical disciplines.*

Вступ. У сучасному суспільстві останнім часом посилюється інтерес до людинознавчих наук, серед яких почесне місце займає психологія. Однією з найбільш загадкових сфер у психології довгий час залишалось усе, що пов'язане із творчістю людини, у тому числі музичною, яка не оперує словами.

Наприкінці ХХ століття – початку ХХІ музична психологія інтенсивно розвивалась, насамперед, завдяки новим фактам та висновкам ряду суміжних наук – загальної психології, нейрофізіології та музикознавства. Курс «Музична психологія» спирається на методологічний базис цих наук і є складовою частиною навчального плану підготовки магістрів освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), належить до циклу професійної підготовки та є обов'язковою навчальною дисципліною.

Проаналізувавши освітньо-професійні програми підготовки магістрів педагогічних ЗВО України за спеціальностями 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) та 025 Музичне мистецтво, констатуємо, що зазначений курс є необхідною складовою у змісті цих програм, а відповідно й у педагогічній, загальнопрофесійній і творчій підготовці магістрів, вирішуючи основне завдання – підготовка висококваліфікованих фахівців музичного мистецтва, які відповідають стандартам і вимогам сучасного спеціаліста.

Таким чином, доведена необхідність вивчення дисципліни «Музична психологія» в підготовці магістрів освіти задля подальшої якісної реалізації професійних функцій виконавця та учителя музичного мистецтва в системі загальної й додаткової музичної освіти.

Ураховуючи актуальність зазначеної тематики, плануємо серію статей щодо психологічного забезпечення професійної підготовки магістрів названих спеціальностей у ракурсі викладання дисципліни «Музична психологія» на основі авторського підходу до змісту та методів навчання.

Мета статті – висвітлити роль психологічного забезпечення професійної підготовки магістрів освіти спеціальності 014 Середня освіта

(Музичне мистецтво) педагогічного закладу вищої освіти на прикладі авторської дисципліни «Музична психологія».

Матеріали і методи дослідження. Метою курсу «Музична психологія» є засвоєння майбутніми педагогами-музикантами знань, що допоможуть глибше опанувати й зрозуміти специфіку їх майбутньої професії. Курс музичної психології передбачає розкриття загальних закономірностей цієї області психології, які конкретизуються стосовно діяльності музиканта.

За основу побудови тематичного матеріалу курсу покладений динамічний підхід, який найбільш точно відображає специфіку психічних процесів особистості, що взаємодіє з музикою. Цей підхід ми реалізуємо через послідовність, що найчастіше зустрічається у загальній психології: природа звуку, пізнавальні процеси, емоційно-вольова сфера, індивідуальні особливості особистості, специфіка художньої творчості.

Основою для формування контенту курсу «Музична психологія» стали дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, психологів та музикантів – А. Веллека [9], Е. Курта [7], В. Петрушина, Б. Теплова, К. Штумпфа [8], підручники з психології музичної діяльності В. Драганчук [1], Г. Побережної [5]. Загальнопсихологічну основу посібника становили фундаментальні роботи Ернста Курта «Музична психологія» [7], Л. Виготського «Психологія мистецтва» та Б. Теплова «Психологія музичних здібностей», а також дослідження з психології емоцій та мислення А. Елліс [6], Т. Рібо [10], Г. Сковороди [4]. Зміст курсу, планування практичних занять та організація самостійної роботи магістрантів у рамках зазначеної дисципліни є відображенням власного бачення автора, а також 15-річний досвід викладання курсу «Психологія мистецтва» для студентів мистецьких спеціальностей педагогічного закладу вищої освіти.

Результати та їх обговорення. Засвоєння курсу музичної психології пропонуємо почати із повторення загальнопсихологічних категорій і понять. Магістрам слід усвідомити актуальність і значущість психологічної підготовки в університеті, відчути особисту зацікавленість в отриманні відповідних знань і вмінь, налаштуватися на систематичну і серйозну роботу. Для визначення мотивації та очікувань магістрів щодо психологічної підготовки на перших заняттях рекомендуємо провести вхідне анкетування за такими питаннями: «Чи потрібна для викладача музичного мистецтва психологічна підготовка в магістратурі?», «Чи повинна психологічна підготовка магістрів здійснюватися масово чи за власним бажанням студента?», «Чи потрібна психологічна підготовка в магістратурі особисто Вам?» та надати відповіді на кожне запитання за формулою «так чи ні, тому що...». Отримані результати можна обговорити на практичних заняттях.

Змістовні модулі курсу «Музична психологія» мають акцентувати увагу студента на: розвитку музичальності як цілісного особистісного феномена та комплексу спеціальних музичних здібностей; проблемі музичного сприйняття та шляхах його становлення, розвитку та

активізації в музично-педагогічному процесі; проблемі пізнання сфери емоційного інтелекту людини як джерела розпізнавання музичних образів, ідей і переживань у музичній освіті; психології виконавської творчості; проблемі індивідуальних відмінностей у розумінні особливостей музичних проявів і розвитку особистості в процесі музичної освіти; використанні методів музикотерапії в роботі з дітьми.

Висвітлюючи в найбільш загальному ракурсі вищеназвані проблеми, ми виділяємо також питання психології музично-виконавської діяльності, як-то: психофізичні основи формування виконавської техніки, подолання негативних наслідків естрадного хвилювання тощо. Необхідність вивчення цієї теми обумовлена масштабною виконавською діяльністю магістрів у циклі професійної підготовки.

Після опанування магістрами першого змістовного модуля «Музична психологія як навчальний предмет. Історія становлення музичної психології» пропонуємо вправи для усвідомлення магістрами специфіки курсу та його відмінності від традиційних психологічних дисциплін, які вивчались на бакалавраті. Вправи можна виконувати індивідуально, у підгрупах або всією групою.

Вправа 1. Поєднати логічними зв'язками слова в назві дисципліни: «психологія» – «музична». Між цими словами може бути будь-яка кількість залежних слів, але кожне наступне має логічно пов'язуватися з попереднім.

Вправа 2. Поясніть, чим цікавий для вас кожен компонент у назві дисципліни «Музична психологія», завершуючи послідовно такі фрази:

«Мені може бути цікаво вивчати психологію, тому що ...»

«Мені може бути цікаво вивчати музичну діяльність, тому що ...»

«Мені може бути цікаво вивчати музичну творчість, тому що ...»

«Мені може бути цікаво вивчати музикотерапію, тому що ...»

Надалі спробуйте поєднати всі ці висловлювання в одній фразі:

«Мені може бути цікаво вивчати «Музичну психологію», тому що ...»

Вправа 3. Оберіть ключове слово у назві дисципліни, що, на ваш погляд, визначає її сутність і специфіку.

Вивчення дисципліни пропонуємо відповідно за такими змістовими модулями:

Змістовий модуль 1. Музична психологія як навчальний предмет. Історія становлення музичної психології. Тема 1. Музична психологія в системі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва. Історіографія становлення музичної психології. Тема 2. Основні напрями сучасної музичної психології.

Змістовий модуль 2. Музичні здібності як індивідуально-психологічні властивості особистості музиканта. Тема 3. Музичні здібності, сутність та структура. Тема 4. Музикальність як індивідуально-психологічна характеристика особистості. Тема 5. Поняття та структура музичної обдарованості.

Змістовий модуль 3. Тема 6. Психологія музичного сприйняття. Тема 7. Вікові особливості сприйняття музики. Тема 8. Роль музичного сприйняття в інтелектуальному та емоційному розвитку людини.

Змістовий модуль 4. Тема 9. Психологічні особливості творчої особистості. Тема 10. Психологія виконавської творчості. Тема 11. Методи та прийоми розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі музичного навчання.

Змістовий модуль 5. Тема 12. Пізнавальні психічні процеси у музичній діяльності. Тема 13. Естрадне хвилювання та способи його подолання. Тема 14. Особливості функціонування музичного мислення.

Змістовий модуль 6. Тема 15. Історіографія виникнення музичної терапії. Тема 16. Процес коригування психоемоційного стану людини засобами музикотерапії. Тема 17. Використання методів музикотерапії у роботі з дітьми.

Тематика цих модулів тісно пов'язана з іншими освітніми компонентами гуманітарної та музичної підготовки – «Філософія», «Загальна психологія», «Методика викладання музичного мистецтва», виробничою практикою, забезпечуючи здатність студентів до організації та проведення творчої, концертної та педагогічної діяльності в різних галузях музичної освіти.

Висновки. Психологічна підготовка майбутніх викладачів мистецтва є необхідним і вкрай важливим завданням у процесі навчання здобувачів другого рівня вищої освіти. Саме дисципліни психолого-педагогічного циклу забезпечують формування свідомого ставлення до майбутньої професії, готовності до становлення музичної культури учнів; розвивають творче сприймання музичного мистецтва, самовираження й переживання через музику; збагачують емоційний досвід. Таким чином, навчальна дисципліна «Музична психологія» є необхідним освітнім компонентом професійної підготовки майбутніх викладачів мистецтва, що формує професійне мислення здобувачів другого рівня вищої освіти та визначені освітньою програмою компетентності й результати навчання. Наведений орієнтовний зміст цієї дисципліни рекомендується як базовий для досягнення поставленої мети та завдань.

Література

1. Драганчук В. Музична психологія і терапія : навчальний посібник для студентів спеціальності «Музичне мистецтво». Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, 2016. 230 с.
2. Музична терапія : теорія та історія : навчальний посібник для студентів спеціальності «Музичне мистецтво». Луцьк : Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2010. 225 с.
3. Науменко С. Психологія музичної діяльності. Чернівці : ПП Видавничий дім «Родовід», 2015. 408 с.
4. Новосад С. Розвиток творчих здібностей, самопізнання та самотворення у філософській концепції Григорія Сковороди: навчально-методичний посібник. К. : НДІУ МОН України, 2009. 68 с.

5. Побережна Г. Музикотерапія як інноваційна технологія особистісного розвитку / Ставропігійські філософські студії. Вип. 2. Львів : Ставропігійон, 2008. С. 26-45.
6. Ellis A. Reason and Emotion in Psychotherapy. New York: L. Stuart. 1962. 442 p.
7. Kurth E. Musikpsychologie. Krompholz, 1947. 323 p.
8. Stumpf C. Tone Psychology: Volume I (Classic European Studies in the Science of Music). 1st Edition. Routledge. 2021. 304 p.
9. Wellek A. Musikpsychologie und Musikästhetik: Grundriss der systematischen Musikwissenschaft. Bouvier Verlag H. Grundmann. 1982. 409 p.
10. Th. Ribot The Psychology of the Emotions. Kindle Edition. 2022. 492 p.

References

1. Drahanchuk V. (2016) *Muzychna psykholohiia i terapiia : navchalnyi posibnyk dlia studentiv spetsialnosti «Muzychne mystetstvo»* [Music psychology and therapy]. Skhidnoievropeyskyi natsionalnyi universytet im. Lesi Ukrainky [in Ukrainian].
2. *Muzychna terapiia : teoriia ta istoriia* (2010) [Music therapy : theory and history] : navchalnyi posibnyk dlia studentiv spetsialnosti «Muzychne mystetstvo». Lutsk : Volynskyi natsionalnyi universytet im. Lesi Ukrainky [in Ukrainian].
3. Naumenko S. (2015) *Psykhohiia muzychnoi dialnosti* [Psychology of musical activity]. Chernivtsi : PP Vydavnychiy dim «Rodovid» [in Ukrainian].
4. Novosad S. (2009) *Rozvytok tvorchykh zdbnostei, samopiznannia ta samotvorennia u filosofskii kontseptsii Hryhorii Skovorody* [Development of creative abilities, self-knowledge and self-creation in the philosophical concept of Grigory Skovoroda] : navchalno-metodychnyi posibnyk. K. : NDIU MON Ukrainy [in Ukrainian].
5. Poberezhna H. (2008) *Muzykoterapiia yak innovatsiina tekhnolohiia osobystisnoho rozvytku* [Music therapy as an innovative technology of personal development] / Stavropihiiski filosofski studii. Vyp. 2. Lviv : Stavropihion [in Ukrainian].
6. Ellis A. (1962) *Reason and Emotion in Psychotherapy*. New York: L. Stuart. [in English].
7. Kurth E. (1947) *Musikpsychologie*. Krompholz. [in English].
8. Stumpf C. (2021) *Tone Psychology: Volume I (Classic European Studies in the Science of Music)*. 1st Edition. Routledge. [in English].
9. Wellek A. (1982) *Musikpsychologie und Musikästhetik: Grundriss der systematischen Musikwissenschaft*. Bouvier Verlag H. Grundmann. [in English].
10. Th. Ribot (2022) *The Psychology of the Emotions*. Kindle Edition. [in English].

АНОТАЦІЯ

У статті порушено питання психологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва під час навчання в магістратурі педагогічного закладу вищої освіти. Актуальність означеної проблеми обумовлюється необхідністю дисциплін психолого-педагогічного циклу в загальнопрофесійній і творчій підготовці магістрів, вирішуючи основне завдання – підготовка висококваліфікованих фахівців музичного мистецтва, які відповідають сучасним стандартам і вимогам.

У статті доведена необхідність вивчення дисципліни «Музична психологія» в підготовці магістрів освіти задля якісної реалізації професійних функцій виконавця та учителя музичного мистецтва в системі загальної та додаткової музичної освіти. Висвітлено авторський підхід до змісту та методів навчання під час вивчення зазначеної дисципліни.

Наголошено, що за основу побудови тематичного матеріалу курсу покладений динамічний підхід, який найбільш точно відображає специфіку психічних процесів особистості, що взаємодіє з музикою. Цей підхід реалізується

через послідовність, що найчастіше зустрічається в загальній психології: природа звуку, пізнавальні процеси, емоційно-вольова сфера, індивідуальні особливості особистості, специфіка художньої творчості.

Акцентується увага на авторському баченні змісту дисципліни, підкріпленому 15-річним досвідом викладання курсу «Психологія мистецтва» для студентів мистецьких спеціальностей педагогічного закладу вищої освіти.

У статті окреслюється логіка викладення матеріалу курсу з метою усвідомлення магістрами значущості психологічної підготовки в університеті, формування їх професійної мотивації. Для підкріплення останньої рекомендується проведення вхідного анкетування.

У статті подається основна проблематика змістових модулів як орієнтована та достатня для формування компетентностей і результатів навчання здобувачів освіти, визначених освітньо-професійною програмою.

Наводяться приклади вправ для використання на практичних заняттях з метою усвідомлення магістрами специфіки курсу та його відмінності від традиційних психологічних дисциплін.

Ключові слова: музична психологія, професійна підготовка магістрів, цикл професійної підготовки, вхідне анкетування, психолого-педагогічні дисципліни.